

Åpningstale HEN – FLYTENDE KJØNN, Lørdag 27.01.2018. Av avdelingsdirektør Jan Åke Pettersson.

Kjære venner, velkommen til Haugar Vestfold Kunstmuseum alle sammen. Jeg holdt på å adressere dere som Mine damer og herrer, men det har jeg jo nå skjønt at jeg må slutte med, i hvert fall ikke uten å legge til pronomenet HEN, som denne utstillingen vi åpner i dag – eminent satt sammen av vår kurator Tone Lyngstad Nyaas – løfter frem og hyller som en viktig del av LHBT bevegelsens kamp for sosiale, individuelle og juridiske rettigheter i vårt samfunn.

Den offentlige diskusjonen i de senere år rundt dette begrepet HEN -flytende kjønn, har ikke bare utfordret stereotypene knyttet til det mannlige versus det kvinnelige, men også den biologiske versus den kulturbetingede oppfatningen av kjønn. Under dette igjen ligger en kritisk gransking av den tradisjonelle tokjønnsmodellen, som for mange oppleves som en undertrykkende mekanisme i samfunnet der menneskers identitet blir tvunget inn i rigide og livshemmende strukturer.

Det kjønnsoverskridende perspektivet som denne utstillingen inviterer til, dreier seg i tillegg om menneskerettigheter. I mange land er det å være homofil eller transperson fortsatt et lovbrudd og derved også kriminelt. Heller ikke vi er fri for de siste restene av disse holdningene når det viser seg at ordet «homo» er det mest utbredte skjellsordet i den norske skolen. Her kan samtidskunsten være et felt hvor kjønnsoverskridende tenkemåter og praksiser løftes frem og tematiseres, et sted hvor de strikte grensene åpnes mot en type humanisme som både ivaretar ytringsfriheten og tilbyr et rom for et mangfoldig, flytende og, som det også kalles, performativt kjønn.

Begrepet HEN viser til en overbygning, en frigjørende strategi som griper inn i den pågående diskusjonen i den norske offentligheten der ulike organisasjoner fortsatt kjemper for å få pronomenet innført i den nye ordboken, slik som svenskene gjorde allerede i 2015. For Haugar Vestfold Kunstmuseum har det vært viktig å kunne fylle vår samfunnsrolle gjennom å formidle et kunstnerisk lys på mange av de problemstillinger som lesbiske, homofile, bifile og transpersoner har satt på dagsorden i de siste år.

Og for de som måtte lure på om vi driver med undertrykkende sensur i vårt kunstfaglige museumsarbeid, som noen har gitt uttrykk for i det siste, så er det kanskje på sin plass å si et par ord om det.

Vi begynte å arbeide med ideen til denne tema-utstillingen for snart tre år siden. Da fikk også Tone grønt lys fra meg til å kuratere utstillingen, dvs. være faglig ansvarlig for utvelgelsen av kunstnerne – som er altså er blitt 27 stykker - og de verk som de skulle være representert med.

Haugar har aldri, hverken i dette eller i andre tilfeller, latt kunstnere være med på våre utstillinger med de verk de selv ønsker, bare med verk som både kurator og kunstner ønsker skal presenteres. Vi kan ikke bruke våre offentlige lokaler som om de er til utlån eller leie for ulike ytringer bestemt av enkelkunstnere eller andre eksterne aktører. Museet kan altså ikke dikteres hva som skal vises av uttrykk, dette er det utelukkende opp til kurator å avgjøre.

Vi driver følgelig ikke med sensur av uttrykk, bare med kuratorisk utvelgelse av verk til det bestemte formålet som ligger nedfelt i utstillingens ide, innhold og form. Dette er spillereglene. Alle innenfor denne delen av kunstfeltet kjenner og arbeider etter disse.

Kurator velger verk fra ulike kunstnere som skal passe inn i dette generelle utstillingskonseptet, og alltid i nær dialog med dem. Det er altså ikke slik at de inviterte kunstnerne produserer verk med en blankofullmakt på at de skal vises – at vi gir noen av dem Carte Blanche til å bruke museets lokaler som sin individuelle ytringsplattform. Alle navn, verk og uttrykk blir vurdert før de går inn i utstillingen. Det er med andre ord en lang rekke kunstnere som kunne ha blitt valgt, men som ikke er med på denne utstillingen. Det er også enda flere enkeltverk som er blitt vurdert, men som ikke er blitt valgt ut til representere temaet innenfor rammene av dette utstillingskonseptet.

Flere kunstnere har gjennom tilblivelsesprosessen av denne utstillingen kommet med egne forslag til verk eller ytringer som de har ønsket å være representert med, men som ikke har vært bestilt av - eller avtalt med kurator. Mange av disse har kurator latt være å velge ut fordi de i form eller innhold, i del eller helhet, ikke formidler det kunstneriske lys som vi ønsker å sette på sentrale LHBT- problemstillinger i forhold til alle de forkastelige og diskriminerende holdningene som fortsatt finnes i det norske samfunnet. Dersom vi f. eks. hadde ønsket å fokusere på forskjellige motsetninger og meningsforskjeller internt i bevegelsen, så ville vi søkt opp og valgt ut slike kunstneriske uttrykk fra alle deler av dette miljøet. Det har vi altså ikke gjort, og heller ikke ønsket å gjøre.

Ellers kan jeg bare henvise til den vakre katalogen vår, om jeg skal si det selv, der kurator Tone Lyngstad Nyaas og en rekke andre forfattere har skrevet om kunstnerne, deres verk på utstillingen og i noen tilfeller også om deres posisjoner i LHBT debatten.

Til slutt vil jeg rette en stor takk til Skeivt arkiv i Bergen for utstillingens arkivmateriale. I tillegg takker jeg alle de deltagende kunstnerne samt de private samlere som har bidratt med verk til utstillingen, ikke minst katalogforfatterne og alle andre gode hjelpere som er omtalt og listet opp der i forordet. Hjertelig takk!

Så, da har jeg endelig gleden av å ønske spesielt velkommen i dag til Esben Esther Pirelli Benestad som nå skal åpne utstillingen – og det i et rekordstort folkehav som allerede nå teller over 500 personer.

Hen har i mange år vært en av de mest synlige og oftest brukte foreleserne på transkjønnsproblematikken i Norge. I dag er hen sammen med sin ektefelle Elsa Almås professor i sexologi ved Universitet i Agder. Da denne akademiske tittelen ble tildelt i 2012 hadde Espen Esther i mange år, og også sammen med ektefellen, publisert bøker om temaer som *Kjønn i bevegelse*, *Transseksualisme*, *Transekjønn og diagnoser*, og i 2006 *De overlevende – transekjønnede og andre transpersoner* – noe som vitner om både høy kompetanse og et langvarig engasjement.

Nå kjære venner, er Haugars talerstol hens! Vær så god!